

I. koncert Glasbene Matice. Spominu Nje veličanstva pokojne cesarice Elizabete je posvetila Glasbena Matica prvi svoj redni letošnji koncert. Združila je s tem svoje pevce in narodno občinstvo k žalni manifestaciji, ki je bila po svojem globokem učinku topel izraz resničnih lojalnih čuvstev. Pod vsega priznanja vrednim vodstvom g. prof. Hubada sta se izvršila »Žalobna koračnica«, zložena na smrt junaka po Beethovnu kot drugi del tretje njegove simfonije »Eroica«, in pa Mozartov »Rekviem«, skladbi, ki ju je Glasb. Matica proizvajala že v lanski sezoni, a ponovila sedaj v duhu novega vodje. Proizvedba je bila izborna in dostojna prvega glasbenega zavoda slovenskega, uspešna, spričo vestnega študija, pri katerem si je bil vsaki sodelujočih v svesti hvaležne svoje naloge. Posebno je omeniti zbor, ki se je odlikoval po brezhibnem, fino egalizovanem in strogo disciplinovanem petju, po katerem je zadobil mogočni rekviem pravi umetniški izraz globoke svoje vsebine. V solistih, gospicah Stropnicki in Radkiewiczzevi, članih ljubljanske opere, in gospodih Pacalu in Nosaliwiczu, članih dunajske opere, je imel zbor znamenite sotrudnike. Njih kvartet je plemenit, glasbeno strokovno izobražen, v glasovnem oziru blagodoneč in mladostno krepak. — Svoje dobro ime si je Glasbena Matica kot koncerten zavod na novo utrdila, in želimo ji pod zopetnim vodstvom g. prof. Hubada kar največ sijaja. —

—oc—.

Slovensko gledališče. V zadnjih štirih tednih smo imeli pet dramatiških predstav. Najznamenitejša je bila Sardoujeva »Fedora«, ki so jo uprizorili dne 21. oktobra, in v kateri je nastopila kot gostinja odlična umetnica zagrebškega gledališča, gospa Borštnikova.

Je li nameraval Sardou tudi v »Fedori« ustvariti kaki igravki na ljubo paradno ulogo, kakor je to storil v mnogih drugih svojih dramah, nam ni znano; a če premislimo, v kako kontrastnih položajih nam kaže v ti drami glavno junakinjo, in kako obilo nudi uloga »Fedore« igravki priliko, pokazati svoje zmožnosti; če dalje upoštejemo, da je vse dejanje osredotočno v »Fedori«, in da služijo vse druge osebe, izimši morda edinega Ipanova, le bolj za štafažo: tedaj treba skoro reči, da je bil Sardou tudi, ko je pisal »Fedoro«, eden poglavitnih namenov, storiti uslugo kaki živeči igravki. Vendar Sardou navzlic temu ne moremo očitati, da ne bi bil pisal iz srčne potrebe; kajti akoravno je pisatelju tudi v »Fedori« kakor skoro v vseh drugih delih njegovih glavna stvar zunanost, akoravno njegova čudovita gledališka rutina, s katero nam predočuje zunanje dejanje, preveč prevladuje duševno življenje njegovih junakov, nahajamo vendarle v njegovih delih tudi obilico pristnih pojavov človeške duše in človeškega srca.

V »Fedori« nam je hotel podati Sardou tudi kos modernega ruskega življenja. Koliko se mu je to posrečilo, o tem mi ne moremo soditi, vendar se nam zdi, da tega ni storil na podlagi lastnega opazovanja, temveč na podlagi tega, ker je o Rusih čital, a taka informacija je malo zanesljiva.

Igrali so Fedoro, ako prezremo malenkosti, prav dobro, in to je gotovo lep napredek našega gledališča, kajti francoska drama zahteva več igravske spretnosti nego kateregakoli drugega naroda dramatiški proizvodi. Gospa Borštnikova, ki je igrala, kakor smo že povedali, naslovno ulogo, je odlikovalo občinstvo z burno pohvalo in to po vsi pravici. Nam ugaja ta umetnica zlasti v momentih ekstaze, v hipih, ko treba dati duška prekipevajočim čuvstvom, bodisi žalostnim, bodisi veselim. Sicer pa govori gospa Borštnikova za naš okus ne-

koliko prehlavno in izpreminja nam tudi nekoliko premalo glas; to izvira pač tudi odtod, da si prizadeva, da bi ostala vedno naravna v igri kakor v govoru, kar je samo na sebi gotovo hvalno. — O gospodu Inemannu se nam je zdelo, da se mu uloga Ipanova ni posebno prilegala, a navzlic temu jo je obladal. Najbrž ga je pri igri motila tudi nekoliko skrb za režijo; kajti dostojno uprizoriti na našem odru tako igro, ni majhna stvar. — Tudi drugim igravcem ne bi imeli kaj očitati, in nas je zadovoljil ta večer zlasti gospod Danilo, ki nas je iznova prepričal, da je mnogo boljši reprezentant nego igravec.

Razen te drame so ponavljali 18. oktobra »Martina Smolo«, dne 1. novembra je bila na vrsti neizogibna Raupachova žaloigra »Mlinar in njegova hči«, a dne 12. novembra so uprizorili prvič v ti sezoni priljubljeno Moserjevo-Schönthanovo veselo igro »Vojna v miru«. Priljubljeno, smo rekli; toda ta hvala ne velja o našem občinstvu, kajti ni pred leti, ni to pot ni napolnilo gledališča, kar je tem bolj obžalovati, ker so jo res dobro igrali, ako izpregledamo nedostatek, da bi bili lahko igrali semtertja še nekoliko živahneje. Nas je posebno veselilo to, da nam naši igravci ta večer niso podali nekaj povsem šablonskega, kar se v igrah te vrste le prevečkrat dogaja, da smo temveč v posameznih ulogah zasledili tu in tam marsikatero izvirno potezico.

Izmed dam je imela glavno ulogo g. Polakova, v kateri ji je bila dana prilika, da je dokazala, da njena umetnost ne obstoji samo v zunanji spretnosti, da zna temveč, če treba, poseči tudi nekoliko dalje ter ubrati pravi glas tudi za to, kar se v srcu godi. Tudi druge dame so jako dobro igrale. Izvrsten je bil g. Inemann kot pl. Reif-Reiflingen. Takisto so bili gospodje Housa, Prejac, Verovšek, Lovšin, Danilo in Deyl na svojem mestu. — Izvrsten in vsestranski igravec postane sčasoma gosp. Housa, ako bo tako priden, kakor je bil do sedaj. Seveda bo moral paziti, da ga pohvala, katero žanje, ne zapelje v pretiravanje. — Gospod Prejac nam je zmeraj dobro došel, če le zna svojo ulogo, in ta večer jo je znal. — Gospod Verovšek, katerega letos še nismo omenili, lepo napreduje. —

Tudi jako lepih opernih predstav je bilo v omenjeni dobi pet. Dne 23. oktobra so ponavljali Parmovi skladbi »Staro pesem« in »Ksenijo«, dne 27. in 29. oktobra pa so peli po daljšem premoru zopet »Martho«, romantično-komično opero v 4 dejanjih, ki jo je spisal W. Friedrich, a uglasbil Fr. pl. Flotow. Zakaj se imenuje ta opera romantična, nam ni prav umevno. Da se je zljubilo tako visokima damama, kakršni sta lady Harriet Durham in njena zaupnica Nancy, da sta se »udinjali« iz same razposajenosti za dekli, ni samo na sebi čisto nič romantično neverjetnega, in je bilo zlasti v tistih časih, v katerih se dejanje te opere vrši, povsem možno; kajti nekdanj je imela visoka gospoda drugačno zabavo, nego jo ima dandanes, in tudi drugačne nazore o tem, kaj se spodobi in kaj ne. Sicer pa nahajamo baš v »Marthi« nekoliko s prav pristno realistiko risanih prizorov.

Da »Martha« do našega občinstva nima privlačne sile, nam je bila in nam je še bolj zagonetka zdaj, ko so jo peli tako izvrstno. »Martha« ima vse one lastnosti, ki jih mora imeti kako operno delo, da se priljubi širšim krogom: dejanje je zanimivo in zabavno, godba lahka, prijetna, graciozna, prav kakor Auberjeva, čigar vpliv na Flotova se ne da tajiti, in katerega čuti pač vsakdo sam, ki je slišal kdaj Auberjevega »Fra Diavolo«. —

Dne 4. novembra so peli še enkrat »Aido«, dne 14. novembra pa prvič v ti sezoni »Halko« . . .

Letos imamo nekoliko novih opernih moči, s katerimi smo lahko zadovoljni. Gospodična Stropnická, nova primadona, je elegantna ličnost z naravnim, neprisiljenim vedenjem. Njen glas ima prijetno mehko in je zlasti v srednjih legah zvonk. — Altistka, gospodična Radkiewicz, se odlikuje po živahni igri in ima obsežen alt, ki je posebno v nižini polnodoneč in vprav mogočen. — Gospodična St'astná, druga sopranistka, je drobna, a brhka in ljubka prikazen, ki ima več glasu, nego bi ji ga prisvajali na prvi pogled.

Dne 8. in 10. novembra pa so peli prvič na našem odru »Klarico na vojaških vajah«, opereto v štirih dejanjih, francoski spisala Raymond in Mars, uglasbil Roger, poslovenil Ivan Cankar. — Se li nazivlje to delce tudi v izvirniku opereta, ne vemo, a toliko vemo, da tega nazivka ne zasluži; kajti »Klarica« ni nič drugega nego navadna, s precej robotimi sredstvi delujoča gluma, prepletena s pevskimi točkami. Mi nismo mogli niti v dejanju, niti v glasbi te »operete« zaslediti kaj pristno francoskega svojstva. Samo način, kako »zafrkavata« pisatelja vojaštvo, je menda francoski.

Estetiške vrednosti je »Klarica« približno iste kakor »Opernball«, za katerega je delalo podjetništvo nemškega gledališča toliko reklame; toda v moralnem oziru »Klarica« ne seže nikjer tako nizko kakor »Operni ples«. Z estetiškega stališča bi se torej čisto nič ne jezili, da je pustilo naše občinstvo »Klarico« na cedilu, ako ne bi bil skoro v istem času tako zelo vlekel v nemško gledališče »Operni ples« ne samo Nemcev, temveč tudi — Slovencev!

Z.

Hrvatska Matica je razposlala svoj »Izvještaj za upravno godinu 1897«. Članovi se pozivljejo, da svoje prinose za leto 1898. (3 gld.) plačajo najkasneje do polovice meseca decembra t. l. blagajniku Hrv. Matice. Knjige za leto 1898. se začno razpošiljati okoli novega leta. Članovi dobodo 9 knjig; razen teh izda Matica še troje knjig v svoji zalogi, med njimi 3. zvezek Narodnih pesni (1. del muhamedovskih junaških pesmi).

R. P.

Pjesme Mihovila Nikolića. Zagreb 1898. Tisak dioničke tiskare. V osmerki. 61. strani. Cena 60 kr. — Vladimir Jelovšek. Simfonije. MDCCCLXXXVIII. Ne prodaje se. — V 4°.

Uredništvo je dobilo na oceno dve zbirki mladih pesnikov. Poedinim pesmim pridejane date svedočijo, da sta oba pesnika začela pesniti leta 1894. Za početnika sta zbirki zadosti skromni po številu; saj navadno mladi pesniki stresajo stihe iz rokavov. Očitno je, da sta zbrala vsaki samo cvet svojih pesniških izdelkov, čeprav se vidi, da se jima je mudilo ponuditi svetu celokupne plodove triletnega pesnikovanja.

»Pjesme« Mihovila Nikolića se predstavljajo v lepi elegantni vnanji obliki; format knjige, papir in tisk, kakor tudi pesniška oblika so preprosto otmeni. Pesniku so vzor francoski klasiki in romantiki, kar svedočijo pogostni francoski citati, naslovi in prevodi iz pesnikov francoskih. Knjiga je posvečena »Sanjarskoj njezinoj mladosti«. Čigavi mladosti? Brezdvomno onega ženskega bitja, katero je njegovo srce izgubilo in za katero izgubo bridko plače skoro v vseh pesmih. Je li to ona Slovenka, kateri poje na 11. strani, ali gospica Lj. Š.? Kdo bi to uganil? Življenje mu daje samo »boli in solze«. Ali te prenaša z mirno,

topo resignacijo. Nikjer ni besede niti misli, ob katero bi se mogel spotekniti dobro vzgojen človek. Ali nikjer tudi ne srečaš nove misli. Pesniku je geslo: »aimer, prier, chanter: voilà toute ma vie . . .«

Vse drugače se nam predstavlja Vladimir Jelovšek v svojih »Simfonijah«. Že vnanja oblika ti bode v oči: format — četvorka, papir — višnjevkast pa muzikalni naslov »Simfonije« z dolgo rimsko letnico in opazko: »Ne prodaje se«. Strani niso paginovane. Pred pesmimi je opazka: »U tiskari Dragotina Benka u Petrinji mjeseca rujna 1898 tiskano u 333 egzemplara. Prvih 9 egzemplara ima sliku autorovu.« Našemu uredništvu poklonjeni eksemplar nosi številko 152. — Število izvodov je brez dvojbe pomenljivo. Tudi trikrat troje prvih eksemplarov s sliko pesnikovo je nekaj tajinstvenega. Dalje lapidarna posveta: »Zofki«. Vsebina pa je tale: »Ex« in »In«. Tu vidimo jasno, da sta našla pota na hrvaški Parnas simbolizem in okultizem modernih pesnikov. Težko je odkriti misli, ki so tako tajno izražene. Ako se ne varamo, je hotel pesnik v oddelku »Ex« priobčiti one pesmi, kakršnih ne bode več pel, v »In« pa novo smer svoje poezije. Omenjena vnanja oblika je po naših mislih vsiljiva, ekstravagantna.

Kaj pa vsebina? V »Uskrsu« toži pesnik, da je ljudstvo nezvesto postalo svojemu osvoboditelju, vendar izreka nadejo, da bode njegov hrvaški rod v bodočnosti srečen. — V »Memento« proslavlja vojnega begunca, ki se noče boriti proti svojim bratom, a pogine od krogle, iz bratovske puške izstreljene. — V »Fin-Commencement« se grozi palačam gosposkim, ko bodo gladniki se jim osvetili za stare krivde. — V »Stari bajki« opisuje bedo siromakov, dočim birokrati pri vinu slavijo blagovitost naroda. — V »Prvem snijegu« opisuje žensko nezvestobo otmenih in siromašnih krogov. — V »Stari pjesmi« kaže brezuspešnost človeških naporov; preden se povzpne človek do svojega ideala, ga strmoglavlj demon v nič. — V »Tamjanu« priča o propadu čiste duše, katero so peklenski demoni spalili na žrtveniku, kjer je gorel tamjan (kadilo), ki je naposled omamil čisto dušo, tako da je poginila na veselje demonov . . .

V prvem delu se je držal pesnik dosedanjih pesniških oblik in slika (rime), v drugem delu se je otresel teh starokopitnih spon; kakor titan se dviga v pesniškem zanosu v stihih brez mere, brez slika, a včasih se plazi po umazanih tleh vsakdanjih prozajskih fraz in izrazov, preklinja okove, ki ga vežejo na zemljo, in svojo nemoč, zavrača nasprotnike, ki so sami razuzdanci, ki gazijo v moralnem blatu, pa tudi on sam priznava svoj cinizem, svoje sestanke v beznicah, svoje pohotne napade, in v teh opisih ni kar nič izbirčen z besedami. Tu je najti vsega nekaj: socializma, verizma, naturalizma in tudi pornografije — vse v bombastno donečih, nejasnih besedah, iz katerih jasno odseva samo težnja pisčeva za originalnostjo . . .

Mi prvemu in drugemu pesniku ne odrekamo talenta, temveč jima priznavamo lep zaklad pesniške zmožnosti, ali pota, po katerih sta udarila, nam ne ugajajo. Simpatični Nikolić naj se povzdigne iz prošlosti v sedanost, Jelovšek pa naj uzda svojega pesniškega šarca, da ne zaide zopet v trnje in kaluže.

R. P.

Molba. Rieči Slave Šojata. Uglasbio Karlo Pienta. Iz naklonosti posvečeno Karlovčankam. Čist prihod namienjen je za spomenik Rade Lopašića u Karlovcu. Cijena 50 novč. Komisionalna naklada knjižare dioničke tiskare v Zagrebu. — To ljubko